

11. Транс'європейська транспортна мережа. Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит народного депутата України. URL:<https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29013.pdf>

12. Третяк Ю. Реформування системи публічного інвестування в контексті державної регіональної політики. URL: <https://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/42477.pdf>

Якутін В'ячеслав Володимирович
аспірант кафедри фінансового права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ПРО ПРИЧИНИ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ

Анотація. У публікації акцентовано увагу на ухиленні від сплати податків і зборів як проблемі, що має глобальний характер, національний і міжнародний рівень розповсюдження. Позначені причини, що зумовлюють платників податків до ухилення від сплати податків. Констатовано, що реалізація положень, зазначених у Національній стратегії доходів до 2030 року, може мати наслідком вишукування платниками податків нових способів ухилення від оподаткування.

Ключові слова: правове регулювання, податки, податкова система, адміністрування податків, податкові органи, справедливість оподаткування, стабільність оподаткування.

Проблема ухилення від сплати податків характерна для всього сучасного світу. Вона має глобальний характер, впливає на економічну стабільність і справедливість оподаткування, здатність держав фінансувати різноманітні публічні видатки. Це пов'язано із тим, що вона має наслідком значні втрати доходів державного і місцевих бюджетів. Це, своєю чергою, обмежує здатність фінансувати за бюджетні кошти освіту, охорону здоров'я, охорону правопорядку, обороноздатність, інфраструктуру та інші важливі публічні послуги, призводить до збільшення державного боргу або скорочення державних витрат, і в цілому негативно впливає на економічне зростання країни.

Як справедливо вказує В. М. Михалчич, ухилення від сплати податків є негативним явищем, яке проявляється як на національному, так

і на міждержавному рівні. Прагнення держави забезпечити публічні інтереси з наповнення державного бюджету призводять до конфлікту з приватними інтересами платників податків розпоряджатися всією сумою отриманого доходу [1, с. 84].

Науковці та фахівці звертають увагу на різні причини виникнення розглядуваної проблеми. Приміром В. М. Михалчич такі причини розглядає з огляду на національний і міжнародний рівень ухилення від сплати податків. При цьому, говорячи про перший, наголошує на опортунізмі платників податків, а також пише про економічні (падіння виробництва, звуження доходного потенціалу), політичні (незгода з соціальною або економічною політикою країни), правові (недосконалість та нестабільність податкового законодавства, постійне очікування підвищення оподаткування), організаційні (недоліки у взаємодії між фіскальними органами), технічні (недосконалість форм і методів податкового контролю), морально-психологічні (низький рівень правової культури) причини. Щодо міждержавного рівня, то науковець наголошує: у випадках, коли в силу податкового суверенітету країни можуть встановлювати будь-які ставки податків, внаслідок чого щодо одного виду податків в різних країнах можуть бути встановлені різні ставки (наприклад, ставка податку на прибуток в Україні складає 18%, в Ліхтенштейні – 12,5%, в Молдові – 12%, в Македонії – 10%, в офшорних зонах на Бермудських та Кайманових островах 0%), опортунізм платників податків щодо сплати податків та зборів стає головною причиною ухилення від сплати податків. [1, с. 84, 85].

І. Я. Олендер аналізуючи наукову літературу констатує, що основною причиною ухилення від сплати податків (у тому числі і при неналежному врегулюванні механізмів усунення подвійного оподаткування) є саме Оперевищення рівня оподаткування [4, с. 220]. крім того, він зазначає, що експерти також заявили, що ухилення від сплати податків може виникнути через необережність, забудькуватість або недбалість щодо дотримання податкових зобов'язань. [4, с. 267]. М. М. Нашкерська серед основних чинників, котрі спонукають платників уникати сплати податків, виділяє: кількість податків та рівень податкових ставок; складність у розрахунках податкових сум; високий рівень нестабільності (постійно змінюються не лише ставки оподаткування, а й види податків); нерациональна структура оподаткування (висока частка непрямих податків, низька частка особистого прибуткового податку і високі нарахування на фонд заробітної плати); ефективність роботи податкової служби; рівень сус-

пільної свідомості щодо необхідності сплачувати податки; рівень довіри платників до владних структур, котрі виконують функцію розподілу коштів, отриманих від податків; • рівень корупції у державі [3].

Ми цілком погоджуємося із наведеними міркуваннями. Ухилення від оподаткування і сьогодні продовжує бути серйозною проблемою по всьому світу, ставлячи під загрозу не лише фінансову стабільність держав, але й підриваючи довіру громадян до держави. Це складне явище, яке має багато причин, від економічних і соціальних до культурних та інституціональних до психологічних. Без сумніву, що однією з найпоширеніших причин ухилення від сплати податків є сприйняття податкового навантаження як надмірного. Це відбувається у разі, коли платники податків вважають, що податкові ставки занадто високі чи кількість податків занадто велика, і тоді вони вишукують способи мінімізації своїх податкових зобов'язань, перш за все вдаючись до податкового планування або оптимізації (що є цілком законним і прийнятним), аж до ухилення від сплати податків. Це особливо актуально в для України умовах економічної нестабільності, воєнного положення, суцільної невизначеності, де кожен відсоток доходу має значення для платника податків, аби підтримати свою діяльність. До цього додається складність податкового законодавства та його нестабільність. Зокрема, лише за період введення воєнного стану було внесено до Податкового кодексу України зміни більші ніж сорока законами [5]. При цьому такі зміни доволі часто є заплутані, містять велику кількість винятків, чим спонукають платників податків через нерозуміння ухилитися від сплати податків.

Нещодавно було оприлюднено Національну стратегію доходів до 20230 року (далі – Стратегія) [2]. Можна довго сперечатися щодо тих підходів, які закладено цим документом, адже очевидно, що збільшення ставок податків і мита під час війни є об'єктивною необхідністю. Однак чи має це відбуватися саме таким шляхом: без зміни загального підходу до оподаткування і податкової системи країни, системи адміністрування податків і здорів, і в цілому управлінської діяльності податкових органів. Вочевидь, що ні. Виникають сумніви у справедливості, доцільності й ефективності списання коштів з рахунків платників податків без рішення суду, про що йдеться на сторінці 43, 45 Стратегії, арешту рахунків та майна без рішення суду (с. 45), скасування банківської таємниці (с. 46, 48), послаблення захисту персональних даних (с. 49) та ін. [2]

Підсумуємо: коли платники податків сприймають податкову систему як несправедливу, це має наслідком недовіру до держави і вишукування

складних схем для мінімізації сплати податків. Ухилення від оподаткування є комплексною проблемою, яка вимагає комплексних рішень. Ефективна боротьба з ухиленням від сплати податків включає посилення законодавства, спрощення податкових систем, підвищення транспарентності та справедливості, а також культурну зміну ставлення до податкових обов'язків. Тільки зібравши всі ці елементи разом, можна сподіватися на зменшення рівня податкових ухилень та підвищення податкової дисципліни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Михалчич В. М. Уникнення подвійного оподаткування та ухилення від сплати податків в міжнародному податковому праві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2014. 280 с.

2. Національна стратегія доходів до 2030 року URL: <https://www.kmu.gov.ua/pras/pro-skhvalennia-natsionalnoi-stratehii-dokhodiv-do-2030-s1218-271223>

3. Нашкерська М. М. Особливості ухилення та уникнення від сплати податків. Науковий вісник НЛТУ. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2008/18_7/258_Naszkerska_18_7.pdf

4. Олендер І. Я. Правове регулювання виконання податкового обов'язку в режимі усунення подвійного оподаткування: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2020. 436 с.

5. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Кріцин Костянтин Олександрович
аспірант кафедри фінансового права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ДО СПІВВІДНОШЕННЯ КАТЕГОРІЙ «ГРОШІ» ТА «ЦИФРОВІ ГРОШІ»

Анотація. У публікації проведено співвідношення між традиційними грошима та цифровими грошима. Акцентовано увагу на їхніх ключових відмінностях, спільних рисах та потенційному впливі на глобальну економіку. Автор прозначає характеристику грошей у класичному розумінні, наводить приклади запровадження криптовалюти та цифрових